

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Hjemmet og Skolen.

Meddelelser

fra

Latin- og Realskolen

paa Værnedamsveien

til

Elevernes Forældre.

Nr. 9.

Kjøbenhavn.

1866.

Afgangsexamen for Realelever.

Bemyndigelsen til at holde Afgangsexamen for Realelever er nu ogsaa her ved Skolen flere Gange kommen til Anvendelse; vi have saaledes haft nogen Leilighed til at danne os en Mening om det Udbytte, en fuldstændig afsluttet Realunderviisning kan give, og at iagttage den Indflydelse, den kan have paa forskjellige Naturer.

De Erfaringer, vi nu flere Gange have gjort med Hensyn til den toaarige afsluttende Underviisning i 3die Realklasse, lade os beklage, at det forholdsviis kun er Faa der føre deres Underviisning til en saadan Afslutning, og at saa Mange afbryde den længe forinden.

„Underviisningen i Realklasserne skal,“ ifølge Ministeriets Bekjendtgjørelse angaaende en Underviisningsplan for en særskilt Realunderviisning o. s. v., „gaae ud paa at meddele en sammenhængende almindelig Dannelse, der ved Kundskabsindhold og Øvelse af Aandsevnerne kan blive frugtbar for Disciplens paafølgende Udvikling og for hans Færd i Livet, hvad enten han umiddelbart fra Skolen gaaer over i en praktisk Livsstilling, eller ved en høiere Skole vil

søge en videre Uddannelse for et særskilt Fag.“ Hvad her forlanges er ikke andet, end hvad Skolen ogsaa vilde søge naaet ifølge almindelige pædagogiske Hensyn og uden nogen Examen.

Den befalede Afgangsexamen for Realelever omfatter: Dansk, Tydsk, Fransk, Engelsk, Historie, Geographi, Naturhistorie, Naturlære, Mathematik, praktisk Regning, Tegning og Skrivning; desuden meddeles i Realklasserne Underviisning i Religion, Gymnastik og, forsaavidt Stemmens Brydning tillader det, i Sang.

De Fag, i hvilke der skal examineres, ere jo Skolens almindelige Underviisningsfag, og de Fordringer, der stilles i de enkelte Fag, ere af en saadan Natur, at de kunne tilfredsstilles ved en almindelig fornuftig Underviisning og uden al særlig Dressur eller Overanstrengelse. Skolens Klasseinddeling er tillige saaledes, at en Elev, der optages med det 6te Aar og der er saa heldig stillet, at han hvert Aar tilbagelægger en Klasse, saa at han er 5 Aar i Fællesklasserne og 4 Aar i de særlige Realklasser, med det 15de Aar, den befalede Lavalder, kan være istand til at tage Realafgangsexamen, medens dog en stor Deel vil være et, nogle endog to Aar længere om at naae den dertil fornødne Modenhed.

Realskolen kan altsaa meget godt, uden at fornægte sit almindelige Formaal, i sin afsluttende Underviisning følge den af Ministeriet lagte Underviisningsplan, og den befalede Realexamen kan uden særlige Ulemper være en lignende Afslutning for Realskolen, som Af-

gangsexamen for Studerende er det for Latinskolens Vedkommende.

Vort Ønske om, at den afsluttende Realunderviisning maatte blive benyttet i en langt større Udstrækning end nu er Tilfældet, støtter sig til den gunstige Mening, de Erfaringer, vi hidtil have høstet, have givet os med Hensyn til den Paavirkning, den afsluttende Underviisning i 3die Realklasse har udøvet paa Alle, der have tilendebragt den. Om ogsaa Indvirkningen har været individuel forskjellig, saa have dog Alle naaet den Modenhed, der udfordres for at bestaae Examen, og uden Undtagelse modtaget deres Testimonium med den velgjørende Følelse, at et godt og befrugtende Arbejde var fuldført. Det har været ganske betegnende for den Aand og Alvor, der har været herskende i 3die Realklasse, at Elever, der uden at skulle afslutte kun i nogen Tid deeltog i denne Klasses Underviisning, ikke længere følte sig ret hjemme iblandt deres gamle Kammerater; den større Alvor tilveiebragte en Adskillelse.

Vi ere overbeviste om, at Mange af dem, der have forladt Skolen uden den paapegede Afslutning, kunde have haft samme gode Udbytte som de, der bleve tilbage og fuldførte det Begyndte. Det er ikke blot de gode Hoveder og de af Naturen stadige Karakterer, der kunne have Gavn af en saadan Afslutning; vi have ikke alene haft Exempler paa, at Elever, der ingenlunde vare meget begavede, ved Alvor og Udholdenhed have bragt det til et tilfredsstillende Resultat, men vi have ogsaa seet svage og letsindige

Karakterer, der ofte havde sat saavel Hjemmets som Skolens Taalmodighed haardt paa Prøve, dog efterhaanden faae Holdning og blive modtagelige for Skolens Paavirkning, ja i enkelte Tilfælde endog naae at komme i første Række saavel med Hensyn til intellektuel Modenhed som sædelig Holdning. Flere Elever, der endnu i 2den Realklasse idelig trængte til alvorlige Paamindelser og ofte betog os Haabet om, at de vilde komme til med Kraft og af egen Drift at arbeide paa Løsningen af en alvorlig Opgave, have til vor Glæde naaet det i 3die Realklasse.

De Resultater, vi hidtil have havt Leilighed til at iagttage, have saaledes styrket vor Overbeviisning om, at det i de fleste Tilfælde vil bære gode Frugter, naar man med Alvor og Udholdenhed vil modvirke den Ustadighed og Letsindighed, der er saa fremherskende hos mange Børn og altid vil være i høieste Grad farlig for dem i deres fremtidige Liv. At den Unge netop i den farlige Alder, hvor han endnu ikke veed eller har Evne til at vælge, hvad der baader ham bedst, bringes til med Alvor at tage sig sammen, og erhverve sig Evne til at beherske sig selv, hengive sig vedholdende til et alvorligt Arbeide og overvinde nærliggende Fristelser, er dog vel det bedste Udstyr, der kan gives ham til hvilkensomhelst Livsstilling. Det vil vistnok heller ikke slaae feil, at denne Kamp og den vundne Seier ogsaa i det fremtidige Liv vil sætte det unge Menneske istand til at arbeide paa sin egen Opdragelse og styrke hans Evne til at træffe det rette

Valg, naar Livet stiller sit alvorlige og afgjørende Enten — Eller.

At lede Børnenes Opdragelse og Underviisning i Medfør af den Anskuelse, at de kun skulle gjøre og lære, hvad de have Lyst til, er dog neppe i Samklang med det Ansvar, der paahviler saavel Hjemmet som Skolen. Vel bør det altid være Opgaven at vække Lysten hos den Unge til at gjøre og lære, hvad der er til hans eget Gavn, vel er det Pligt for dem, der bære Ansvaret, at gjøre deres Alvor forstaaelig for den Unge, men det vilde dog vel være en utilgivelig Blødagtighed at fritage ham for at opfylde det fjerde Bud, naar det i en given Tid ikke skulde lykkes at vække Lysten og fremkalde Forstaaelsen. Lader os ikke overse, at der er saa meget i Tiden og Forholdene, der ogsaa hos den Unge spreder Kraften og modvirker en alvorlig Sæmmenslutning, saa at han har den allerstørste Trang til med kjærlig Alvor at ledes paa den rette Vei af dem, der dog endnu bære Ansvaret; intet Barn vil undlade i sit fremtidige Liv, om ogsaa stundom først seent, at velsigne den Kjærlighed, der lærte det at adlyde og arbeide, ei blot til Lyst.

Naar der nu spørges, om det paapegede Gode ikke kunde naaes, uden at Eleverne just tage Examen, saa indrømme vi naturligviis villig, at det ingenlunde er Examen i og for sig, der gjør det, Tyngdepunktet ligger i det alvorlige Arbeide og i de Paavirkninger, der bringe den Unge til, om ogsaa som oftest uden at han har Bevidsthed derom, at arbeide i Dannelsens Tjeneste og derved tillige erhverve sig den Moden-

hed, der sætter ham istand til at kunne tage Examen. Det Væsentlige er altsaa, at Dannelsen faaer en passende Afslutning og at Eleven forlader Skolen i Optakten.

Men vi kunne derhos dog ikke undlade at gjøre opmærksom paa, at den Omstændighed, at Eleven skal tage en afsluttende Examen, altsaa kan staae Fare for at falde igjennem, ofte virker ansporende i svage Øieblikke, hvor han spekulerer paa, om Mindre ikke vilde kunne gjøre det, hvor han fristes til at prutte med den enkelte Lærer og at betragte det muligen anstrængende Arbeide som et vilkaarligt Aag, Hjemmet og Skolen har paalagt ham. Det er ofte en Nemhed at kunne pege hen paa noget befalet, der skal fyldestgjøres. Ogsaa for Elevens Selvfølelse vil det altid have noget Tilfredstillende at kunne give Forældrene et Modenhedsbeviis, der kun kan erhverves ved vedholdende alvorligt Arbeide. I den Alder, i hvilken Realeleven afslutter sin Skoledannelse, kan der endnu ikke være Tale om en klar Bevidsthed om Dannelsens Væsen; der spiller det Konkrete, at skulle tage Examen, Hovedrollen.

Saalænge Eleven nyder en Underviisning og staaer under Paavirkninger, der have Dannelse til Formaal, er der heller ingen Fare ved at benytte hans konkrete Opfattelse af hans Arbeide; Faren kommer først, naar han af Kundskabens Træ spiser til sin Fordærvelse og pønser paa ad en Gjenvei, der hverken har Ansvar eller Pligter med Hensyn til Dannelsen, ved et Kursus eller anden privat Hjælp, at komme igjennem Examen.

Saa kan en Examen let blive misvisende og tilslørende, et Testimonium er saa ofte langt fra at være et Modenhedsbeviis i Retning af Dannelse.

Da Skolen ogsaa ved den afsluttende Underviisning altid fuldelig vil føle sit Ansvar med Hensyn til Dannelsen og altid vil stræbe efter ogsaa paa dette Trin at kunne være en opdragende Skole, tage vi saaledes ikke i Betænkning at udtale et Ønske om og en Opfordring til at benytte den anordnede Realexamen i større Udstrækning, end hidtil har været Tilfældet.

Herved maae vi dog endnu gjøre opmærksom paa en feilagtig Anskuelse, der haves om denne Examens egentlige Betydning og om den afsluttende Underviisnings Karakter. I hvorvel den, der har bestaaet Afgangsexamen for Realdisciple, derved har opnaaet samme Ret til høiere Underviisningsanstalter og Fag-examiner, som Aflæggelsen af den ved Bekjendtgjørelsen af 14de Septbr. 1838 anordnede almindelige Forberedelsesexamen ved Universitetet giver, saa er der af dem, der have taget denne Examen her ved Skolen, dog kun Faa, der ville faae denne direkte Nytte af Examen. De fleste gaae over i Livsstillinger, hvor de neppe ville faae Brug for den Ret, Examen bjemler dem, de maa nøies med det Udbytte, Forberedelsen har havt for deres egen aandelige Væxt, og med den Nytte, de ville spore deraf i deres fremtidige Livsforhold. Vi anbefale altsaa heller ikke den afsluttende Underviisning og Examen af Hensyn til den direkte Brug, Enkelte kunne have for den — thi disse have intet

Valg — vi have tvertimod derved kun den almindelige Dannelse for Øie.

Idet vi nu ret indstændig bede de ærede Forældre om at tage det her Udtalte under Overveielse, minde vi kun om den gamle Erfaringsætning: hvad der spares ved Grundlæggelsen, gaaer siden dobbelt med til Reparationer.

Familien. Skolen. Opdragelsesanstalten.

Vort Kjøn tilkommer det at danne Matematikere, Taktikere, Kemikere, o. s. v., men det vil stedse være en stor Ulykke, naar det, vi kalde det sædelige Menneske, ikke bliver dannet paa Moderens Knæ. Intet kan erstatte denne Opdragelse. De Maistre.

Følelsen gaaer hos Bornene stedse forud for Indsigt. De ville altid heldigst kunne indvirke paa dem, der forstaae at vinde deres Hengivenhed. Kvindens Talent bestaaer netop i at lære os at elske hvad hun ønsker, — et herligt Middel til at faae os til at ville. Aimé-Martin.

I.

Der gives vel neppe noget Anliggende, der saa nær berører hele Folkets dyrebareste Interesser, der saa dybt og betydningsfuldt griber ind i de enkelte Familiers indre Liv og Tilværelse, og der tillige i den Grad betinger Fædrelandets Fremtid, Folkets Frihed, Fred og Lykke, som Ungdommens Opdragelse og Underviisning.

Vi vide Alle, at Opdragelse og Underviisning ere de to fornemste Faktorer, der give Grundtonen i den Unges Tilværelse saavel i Paladser som i Hytter; vor egen Erfaring siger os det indtrængende nok, at de første Indtryk og Følelser ere de dybeste, varigste og mest indflydelsesrige, og Oldingens Stemme bekræfter det, at Ungdommens Minder tillige ere Alderdommens Sysler, og at vore første Følelser ogsaa ville blive vore sidste Erindringer. Det vil være umuligt at miskjende, hvilken Indflydelse Opdragelsen til alle Tider har havt paa Individernes og Folkenes Karakter, og Erfaringen viser os daglig, at Folkene faae Styrke og Frihed i samme Grad som de faae Karakter.

Den der nu virkelig vil et Folks Vel og ikke kan slaae sig til Ro i et poetisk Føleri for samme; den der ikke alene maaler et Folks Storhed efter det Pund, som det igjennem udmærkede Aander lægger i Videnskabens og Konstens almindelige Vægtskaal, eller vurderer dets aandelige Røre og Liv efter Enkeltes begejstrede Tale og Gjerning, men derimod vender Øiet tillige paa den store Mængde og seer paa Omfanget, i hvilket Ideerne der ere blevne udbredte; den der søger Nationens Styrke ikke alene i Villigheden til at lade sig det Gode befale, men tillige tager Hensyn til Graden, i hvilken den selvbevidst og selvvirksom tager Deel i at fremme det Gode: vil vist ogsaa med os betragte Danmarks Styrke som en Spire, der trænger til omhyggelig og kraftig Pleie, og være enig i, at vore Bestræbelser fornemmelig maae gaae ud paa, ikke saameget at skabe nye Ideer, som meget mere at

udbrede de allerede vundne saaledes, at de i Virkeligheden faae almindelig Betydning, Gyldighed og Livskraft. Og hvilket andet Middel formaaer her mere end Opdragelsen, der ikke alene er virksom for dem, der opdrages, men ligesaa meget for dem, der opdrage, der saaledes omfatter baade Nutid og Fremtid, der kan naae til Alle, og det lige kraftigt. At opdrage Ungdommen er tillige den naturligste Maade, paa hvilken Interessen for en høiere Tilværelse og den sande Fædrelandskjærlighed praktisk giver sig tilkjende, styrkes og udvides, og det er vel ikke for meget sagt, at en Familie, der ikke har Hjerte og Sands for dette dens første og nærmeste Kald, er en vissen Green paa Nationens Træ, og Michelets Ord, at Opdragelsen er Politikens første, andet og tredie Hovedstykke, maa vist erkjendes for sande.

Kaster man nu et alvorligt Blik paa vort Opdragselsvæsen, som det fremstiller sig for den daglige Erfaring og i sin store Almindelighed, saa viser der sig vel ikke saa meget Mangel paa, hvad man pleier at kalde god Villie, som meget mere Mangel paa klar Erkjendelse af Maalet, der igjennem Opdragelsen skal opnaaes, og af de Veie, der føre til dette Maal; saa savnes saare ofte Klarhed, Fasthed, Fylde, Inderlighed og en levende Idee, der forener de adspredte Bestræbelser til en Enhed, der kunde give et klart Udtryk af en national Opdragelse.

Og dog kan kun da noget Gjennemgribende ventes opnaaet, naar Erkjendelsen om en national Opdragsels Væsen og Betydning klar og levende slaer

Rod i Folket og som en almindelig offentlig Overbeviisning gjør sig gjældende i de enkelte Familier; naar denne Erkjendelse ikke alene hos Enkelte fremtræder som en skjøn Theori, men igjennem en levende Folkebevidsthed bliver til en Virkelighed. Lader os tage Danmark saaledes, som det er, og ikke det Billede deraf, Digteren fremmaner, thi enhver Skuffelse er her farlig; — lader os da gaae fra Huus til Huus, fra By til By og spørge: Hvorledes er i Almindelighed den aandelige Atmosphære, i hvilken Ungdommen opvoxer! hvorledes indvirkes der igjennem Familielivet paa den, for at fremme Gudsfrugt, Fædrelandskjærlighed og Sands for det, der er stort og ædelt; hvor grundlægges de Karakterer, der skulle gjøre det lille Danmark stærkt?

Vi miskjende ingenlunde de Fremskridt, Tiden har gjort, vi indrømme gjerne, at den unge Slægt har en større Kundskabsmasse og tildeels taler i flere Tunger end den ældre, men dog vove vi ikke at tælle, hvor mange der med Smerte ville svare paa eller endog vise sig aldeles ligegyldige ved disse Spørgsmaal, hvor mange der hensygne i aandelig Fattigdom og sædelig Slappelse og kun føre en aldeles materiel Tilværelse, uden at vederkvæges, opløstes og styrkes af en levende stor Idee, eller uden at faae den mindste Nydelse af vore nationale Goder og Skatte. Vi ville ikke alene vende Øiet paa de mange Familier, hvor Aanden endnu kues af Fortids svære Tryk og Trældom, vi tænke ligesaameget paa mange af de Familier, der regnes til de dannede, og der ere saa

lykkelige at kunne tage sig af deres Børns Opdragelse. Men skeer det da der tilbørlig og efter Leilighed og Evne?

Naar et Barns Opdragelse kunde vurderes efter det, den har kostet, og naar den kunde ansees fuldendt, naar Læreren var betalt — vel, saa kunde der i mange Familier være Tale om en Opdragelse. Men hvad gjør da disse Forældre selv i saa Henseende? Det er en Kjendsgjerning, som findes stadfæstet i mange Familier, at jo større Velstanden og jo fornemmere Familien er, desto flere for Barn og Forældre fremmede Personer kaldes der til for at danne og opdrage Barnet, og at man vurderer Barnets Opdragelse efter Kostbarheden af det Stillads, man omgiver Barnet med. Neppe begynder den barnlige Aand at røre sine Vinger, saa erklærer Familien sig ofte ude af Stand til at beskæftige og lede den Unge, saa har den intet Indhold, hvoraf der kan øses, og den videlystne barnlige Aand søger forgjæves Tilfredsstillelse. Familien træder tilbage og overlader Fremmede at gjøre, hvad den selv ikke formaaer. Og tilsidst skal Skolen hjælpe, den skal gjøre Alt og bøde paa Alt. Huset træder nu i samme unaturlige Afbængighedsforhold til den Anstalt, der kun skulde være Husets Supplement, til Skolen, som det før stod i til Ammer, Tjenere og Hovmestre, og taber aldeles Indflydelsen ikke alene paa Barnets intellektuelle Udvikling, men ogsaa paa dets Karakterudvikling; thi hvor Huset for Barnet kun synes at være et Logi og et Kontor, der i det Høieste bryder sig om de ydre Vidnesbyrd, Barnet medbringer fra Skolen,

og kun med Hensyn dertil hver Uge holder Afregning, der maae naturligviis efterhaanden de Baand løses, der oprindeligt knytte Barnet saa stærkt til Hjemmet, der taber Fader- og Modernavnet for Barnet endelig den hemmelighedsfulde, dybtgribende Betydning, der lider Barnet og derved Nationen et Tab, der ikke kan erstattes ved Noget.

„Danmarks Ungdom er Danmarks Fremtid.“ Kunne vi trygt lægge Danmarks Fremtid paa den Slægts Skuldre, der nærmest skal afløse os, eller er vort Haab ei blandet med Frygt? Vi ville ikke her undersøge, hvad der bevirker, at Familielivet ofte viser sig saa hjælpeløst og afmægtigt, naar det med Bevidsthed skal indvirke paa Ungdommens Opdragelse, vi ville derimod henpege paa den Magt, der endnu findes hos os og paa hvilken vi grunde vort Haab. Den virker endnu, men uden Bram, med store Opofrelser og ofte ringe Anerkjendelse, den har ofte en beskedent Bolig, men den er lige virksom og stærk, hvor den findes, — vi mene den moderlige Kjærlighed. Uden denne vil Alt, hvad vi kalde Opdragelse, være et Selvbedrag. Naar vi for Manden skulde foredrage Pædagogik, saa vilde denne kunne sammenfattes i en eneste Regel: Hav Ærefrygt for den moderlige Kjærlighed, søg at vinde, styrke og understøtte den for Børnenes Opdragelse. Alle Foranstaltninger, der fra det Offentliges Side træffes for at fremme Opdragelse og Sædelighed, ville efter vor Overbeviisning faae deres Betydning efter den Grad, i hvilken den moderlige Kjærlighed tager Deel i Opdragelsen. Det vilde

være formasteligt at ville paavise, hvilken vidunderlig Magt en Moder kan have over sine Børn og paa hele Familielivet; hun frembringer et Resultat, i Sammenligning med hvilket Alt, hvad der ellers med megen Møie og store Bekostninger kan tilveiebringes, tager sig meget fattigt ud. Meest øiensynlig er denne Forskjel der, hvor den ydre Glands ikke kan skjule Familielivets Elendighed. Børnene vidne ikke saameget om, hvorledes Faderen, som om hvorledes Moderen er. Netop derfor maa det beklages, naar den kvindelige Udvikling svækkes og den Magt tilintetgjøres, der ene kan tilveiebringe det Familieliv, der forædler Manden og opdrager den Unge, og af hvilken vor nationale Gjenfødelse i sidste Instans vil blive afhængig. Kun naar enhver Familie har en sand Moder, faae vi en national Opdragelse. Det er Moderen, der efter Naturens Love er bunden til Hjemmet, og der ene kan binde Barnet til det større Hjem, vi kalde vort Fædreland.

Naar det er sandt, at Menneskets Karakter og dets sædelige Tilværelse har en større Betydning og Værd end tillærte Kundskaber, og det saavel for selve Mennesket som for Samfundslivet, saa maa det vel ogsaa indrømmes, at Familielivet har en afgjort Vigtighed fremfor al anden og navnlig fremfor Skolens Indvirkning paa Barnet. Medens Alt, hvad der bidrager til at styrke og udvide Familiens befrugtende Indvirkning paa Barnet, for dette kun kan være en Vinding, kunde der med Hensyn til Skolen vel være alvorlige

Betænkkeligheder, naar Talen er om, at dennes Virksomhed skulde udvides; thi det lod sig tænke, at man derved paa den ene Side direkte eller indirekte berøvede Barnet tifold mere, end man paa den anden Side kunde give igjen. Vi troe, at man ikke paa alle Steder og til alle Tider i saa Henseende har været varsom nok, og selv af vor egen Skolehistorie lod sig hente Exempler, der kunde bevise, at Skolens Udvikling ikke sjelden og uden Nødvendighed er skeet paa Familielivets Bekostning. Disse Exempler fortjene at paaagtes i nærværende Tid, hvor betydningsfulde Spørgsmaal om Skolevæsenets Reorganisation med en egen Styrke ere fremtraadte, og Skolen daglig vinder dygtigere Kræfter og saaledes bedre end før er i Stand til at fremme den intellektuelle Uddannelse, medens det kunde være tvivlsomt, om Tiden virker ligesaa gunstigt paa vort Familieliv, saa at det formaaer at give Skolens Indflydelse den fornødne Modvægt og Barnets Udvikling den nødvendige Ligevægt og Harmoni.

Det er allerede en meget betænkelig Kjendsgjerning, at den herskende Mening ved den Unges Indtrædelse og Anbringelse i Livet ofte tillægger det, Skolen medgiver dem, en erhvervet Kundskabsmasse, selv om den findes død eller isoleret, et alt for stort Værd, og at Begrebet „at være af en god Familie“ har faaet en Tilsætning, der næsten skjuler det oprindelige Indhold. Denne Ensidighed og Overvurdering, — som Erfaringen, der vel ofte lærer langsomt men altid sikkert, vil føre tilbage til de rette Grændser, — bidrager imidlertid ikke lidet til, at Familien under-

vrderer sine egne Kræfters Betydning og ikke ret vover at overtage den Deel af Børnenes Opdragelse, Naturen synes at have bestemt den til, men derimod er tilbøielig til at overlade Alt til Skolen. Det er et besynderligt Fænomen, med hvilken Resignation saa mange Forældre see paa, at deres Børn blive dannede næsten udelukkende af Fremmede, som de meget ofte ikke have det mindste personlige Bekjendtskab til, og det ofte paa en Maade, som ikke tilfredsstiller dem.

Vilde man nu af en slig temporær Passivitet udlede den Slutning, at Forældre gjerne give Afkald paa og ikke have Tilbøielighed til at beherske deres Børns Uddannelse, og at man saaledes gjorde bedst i, om man end ikke var nødsaget dertil, at overgive Herredømmet til Skolen: saa vilde man imidlertid ofte tage saare feil. Vel gives der Familier, der ikke ere i Stand til ret at tage Deel i deres Børns Uddannelse, men de fleste af disse Forældre have dog vistnok det inderlige Ønske, at de maatte kunne være mere for deres Børn, Tilstanden, saaledes som den nu er, tilfredsstiller dem ingenlunde.

Skolen betragtes paa mange Steder ikke heller med sand Velvillie af Forældrene; disse yde ofte ikke den Hjælp, de gjøre ei de Ofre, som Skolen kræver, ja stundom stiller Huset sig i fjendtligt Forhold til Skolen. Man udleder sædvanlig slige Tidens Tegn af en mangelfuld Dannelse og en dermed i Forbindelse staaende Mangel paa Lyst til de aandelige Interessers Fremme, eller deraf, at Skolen paa slige Steder er slet, men det oversees derved, at denne Mangel paa

Kjærlighed og Agtelse for Skolen ikke sjelden netop vises just af dem, der i aandelig Henseende rage ikke ubetydeligt frem, og skjøndt Skolen har Lærere, som røgte deres Kald nok saa nidkjært som andre, der leve i en god Forstaaelse med Forældre. Vi troe, at det paa de allerfleste Steder er en skjult Fader- og Moderkjærlighed, der paa denne Maade værner om den naturlige Ret og Overherredømmet med Hensyn til Børnenes Uddannelse. Hvad der paa denne Maade ofte fordømmes, er vel ikke sjelden en Spire, der ved en omhyggelig Pleie maatte kunne vækkes til et kraftigt, for Børnenes Tilværelse velsignelsesrigt Liv. Man skal derfor være meget varsom med at udvide Skolens Ret over Barnet, og indføre Skole-reformer, der kunne bidrage til at løsne Bar-nets Forhold til Hjemmet.

Vel vil Underviisningen altid kunne være opdra-gende, og det er et værdigt Maal for Skolen og dens Autoriteter af alle Kræfter at stræbe efter at Under-viisningen kan blive det, men dermed er man ei færdig. Det vil vel snart vise sig, at Skolen endnu mindre kan undvære Familiens Medvirkning, end Fa-milien Skolens. En Skole, der igjennem en isoleret Virksomhed vil fremme Barnets Vel, vil efter vor Over-beviisning spille den bedste Deel af sine Kræfter og snart sygne, fordi dens Rod mangler et sundt Liv og dens Bestræbelse den nødvendige Understøttelse.

Kun da, naar Skolen bliver baaren og kontrolleret af en klar Folkebevidsthed og i sin Gjerning bliver understøttet af et kraftigt Familieliv, kun da vil den,

hvad enten den saa bærer Navn af lavere eller høiere, offentlig eller privat, have den Løftestang, der aldrig vil lade den synke ned til et i de materielle Interessers Tjeneste staaende Etablissement, kun da vil den have det Baand, der forener og opløfter de forskjellige Bestræbelser til en Enhed, der er et levende og ledende Udtryk af en national Skole.

Skolen er et kostbart Institut, og den udretter ikke paa alle Steder hvad der med Hensyn til den Intelligens, der staaer i dens Tjeneste, ventes af den. I rum Tid har man forgjæves ventet paa et mere tilfredsstillende Resultat. Endskjøndt nu Erfaringer ere samlede i saa lang en Tid, saa synes dog alle Bestræbelser for igjennem Skolen at frembringe et mere tilfredsstillende Resultat, hvad det Hele angaaer, ikke at have svaret til de Forhaabninger, som man nærede, og det uagtet de Ofre, der bringes for igjennem Skolen at naae Maalet, fra Aar til Aar ere blevne større.

Klagerne gjentages stedse og i en betydelig Almindelighed. Men naar Forældre tilskrive Skolen hele Skylden for deres skuffede Haab, saa er det en Uretfærdighed, der begaaes imod Skolen, som Skolen er berettiget til at tilbagevise. Grunden ligger for en stor Deel deri, at man har Forventninger til Skolen, som den aldrig vil kunne opfylde, selv under de lykkeligste Vilkaar.

Skolen kan kun give Barnet en Lærdom, og de forskjellige Skolers Værd bestemmes rettest efter den Grad, i hvilken dette skeer mere eller mindre heldigt,

med større eller mindre Spirekraft, men Omsorgen for at denne faaer rigtig Livskraft, maa for største Delen overlades til Familielivet, og man overvurderer Skolens Kræfter, naar man troer, at denne i saa Henseende vil kunne udrette noget Synderligt, ligesom ogsaa Skolen miskjender sig selv, naar den troer igjennem en isoleret Intelligens at kunne danne Mennesket. Saa længe Huset ikke har et bestemt Fysionomi, vil heller ikke Skolens Virkning bære den fulde Frugt. I hver ny Skole, man opretter for at afhjælpe den Trang, der udtaler sig i det Spørgsmaal: Hvor skal jeg sætte min Søn i Skole? vil man skabe en ny Skuffelse, saalænge man troer, at Skolen bærer sig selv og i sig selv har alle Betingelser for en varig og kraftig Virksomhed.

En Grundfeil ved vore Skoleindretninger og Skole-reformer ligger netop deri, at man saa ofte troer, ved en enkelt, og det den mindste Faktor, at kunne opnaae et Resultat, som er beregnet paa en Samvirken af Kræfterne; at man i Skolen mere og mere skaber et isoleret, ligeoverfor Huset souverænt Institut, og derved fjerner Huset fra Skolen, og saaledes bidrager til at Familien fra Aar til Aar mere og mere bliver uskikket til at tage Deel i Skolens Arbeide.

Paa hvor mange Steder har man ved Skolereformer taget Hensyn til den naturlige Forbindelse og den Vexelvirkning imellem Skolen og Familien, der ikke tør mangle, hvor Skolens Gjerning skal bære Frugt; hvor har man været betænkt paa, blandt de mange Former og Bestemmelser, der sædvanlig vedtages, at anlægge om ogsaa kun en eneste lille Sti, ad hvilken

Skolens større Intelligens kunde indvirke opklarende og ledende paa Huset, og ad hvilken Husets naturlige større Varme for Barnets Udvikling igjen befrugtende kunde indvirke paa Skolen?

Den der vil Skolens sande Fremme og ikke vil nøies med en ydre Glands, med en paaklinet, ufrugtbar Dannelse, den der troer, at en dygtig Borger kun udgaaer af et dygtigt Menneske, han bør tillige vende Øiet til Barnets Hjem.

Sandelig, vort Skolevæsen reformeres ikke alene derved, at der i Underviisningsplanen optages en Mængde nye Gjenstande og paapeges Methoder, om hvilke de Gamle ingen Anelser have, eller at det i meget lovende Ord bestemmes, til hvilhet høit Maal af ægte menneskelig Dannelse Skolen skal føre Barnet; vore Skoler blive heller ikke nationale Dannelsesanstalter alene derved, at Dansk sættes øverst og med en Time mere paa Lektionstabellen. Kun da ville vore Skolereformer bære varig Frugt, naar Huset beaandes tilligemed Skolen og tager levende Deel i dem, naar vi bygge en national Skole paa en national Opdragelse. Huusreformer ere de sande Skolereformer, og Folkets levende Interesse er den bedste, den meest formaaende Skoleautoritet.

Vi skjule ingenlunde for os, at den Vei, ad hvilken vi troe, at Skolens Udvikling fornemmelig bør fremmes, er møisommelig, og at de Frugter, vi kunne love, ikke modnes med een Generation og ikke imponere ved deres ydre Syn; at den fordrer en stor Grad

af Selvfornegtelse, Overbærelse, Udholdenhed og fremfor Alt Kjærlighed.

Naar vi paa den ene Side holde fast ved den Tro, at Skolelivet maa støtte sig paa Familielivet, saa ville vi paa den anden Side derved ikke i mindste Maade underkjende den Vigtighed, Skolen kan have for Familielivet. Vi ville ønske, at man overalt og i alle Forhold vil erkjende, at Skolen ikke alene er af stor Vigtighed for vort Samfundsliv, hvor intellektuel Dannelse har en saa stor Gyldighed og Indflydelse, men ogsaa kan være af en høi Betydning for selve Familielivets Forædling, fordi den bedste Vei derved tilbydes, ad hvilken det ofte slumrende Familieliv kan vækkes og styrkes. Barnets Skole kan tillige blive en meget frugtbar og virksom Skole for de Ældre. Naar man kommer til klar og levende Erkjendelse deraf, naar man opgiver den nu brugelige Maalestok for en Skoles Virksomhed og den Tro fuldeligen at kunne vurdere den ved en Examenscensur, vil man ogsaa være betænkt paa at sætte Skolen i Stand til at paa tage sig denne Mission, hvorved det da vil blive i en høi og smuk Betydning sandt, „at idet Skolen tager Barnet ved Haanden, tager den Forældrene ved Hjertet.“

II.

Foranstaaende er et forkortet og hist og her noget forandret Aftryk af en Artikel af os i „Dansk Folkeblad“ af

1847, Nr. 8 og 9. Naar vi her atter fremdrage disse for en større Almeenhed fremsatte Anskuelser, saa have vi dertil en særlig Anledning.

Næsten hvert Aar, naar der fra Sorø og Herlufsholm averteres angaaende Optagelse af nye Elever, rettes der fra en eller anden Fader det Spørgsmaal til os, om hans Søn ikke var bedre tjent med at anbringes der end med at blive i Hjemmet.

Man tilsigter ikke derved at skaffe Drengen en bedre Underviisning end den han nyder, man er mere bekymret for hans Opdragelse og lever i den Tro, at slige „Opdragelsesanstalter” maae kunne give Drengen en langt bedre Opdragelse end Hjemmet.

Alt paa disse Anstalter er jo særlig indrettet paa at fremme en god Opdragelse. Ikke alene tillaes man af, at der findes fortrinlige ydre Betingelser for Elevernes physiske Velvære*): „store, velindrettede Sovesale, der indeholde 500 Kbfd. Luft for hver Elev, gode og tildeels fortrinlige Læseværelser, varme Bade om Vinteren og kolde om Sommeren, smukke Skove, Haver og Spadseregange, gode Sygelokaler og omhyggeligt Lægetilsyn og Pleie, rigelig og god Kost, stærkere og mere nærende, end man let skal træffe den i nogen Familie, passende Fornøielser i rigeligt Maal” o. s. v., men man seer ogsaa „et stærkt opdragende Moment i den hele objektive Orden og Myndighed, hvormed Op-

*) De i det Følgende med Anførselstegn mærkede Sætninger ere tagne af en Afhandling af Hr. Overlærer, Inspecteur Leth, i Herlufsholms Program for 1857.

dragelsesanstalten træder den Enkelte imøde, som den optager i sig. Han maa paa saa mangfoldige Maader indordne sig under Bestemmelser, der hidtil have været ham ubekjendte, og den Præcision og Regelmæssighed, der er uadskillelig fra det daglige Liv paa en velorganiseret Opdragelsesanstalt, stiller ogsaa sine Fordringer til ham, som han ikke kan lade upaaagtede uden meget snart at mærke de ubehagelige Følger deraf. Opdragelsesanstalten kan med sin hele Skik og Orden virke regulerende, modererende og affilende paa Eleven". Kommer nu hertil det der er det Væsentlige, det hele personlige Forhold: at Eleven ikke alene undervises af underviisningskyndige Mænd, men at hele hans Opdragelse i dens mindste Detail udelukkende ledes af Mænd, der have gjort Opdragelsen til deres Studium, der i deres daglige Færd have Leilighed til at prøve de Resultater, hvortil en alvorlig Undersøgelse har ført dem, og som i Samlivet med saa mange og ofte meget forskjellige Individualiteter have Leilighed til at indvinde værdifulde Erfaringer: saa er det vel ikke saa uforklarligt, at Hjemmet kan føle sig fattigt ligeoverfor hele dette imponerende Apparat af „Virkemidler", saa findes det saa naturligt, „at Sagen for nærværende Tid hertillands stiller sig saaledes, at de to eneste Opdragelsesanstalter, her findes, nemlig Herlufsholm og Sorø, ikke have kunnet modtage alle de Elever, der have været anmeldte til Optagelse"; saa er det ikke uforklarligt, at saa Mange, der ved „Vanskeligheden ved at skaffe deres Børn en passende Underviisning ere saa godt som nødte til at sende dem bort fra Hjemmet,

foretrække de offentlige Opdragelsesanstalter for at anbringe Drengene i private Huse i Byer eller andre Steder, hvor en passende Underviisning er at finde". Om ogsaa Moder- og Faderkjærligheden hist og her skulde være stærk nok til at holde igjen, saa vil den dog ofte give tabt, og faae hidtil ukjendte Ønsker, naar Øiet kastes paa de mange ansete, hædrede og dygtige Mænd, der ere opvoxede paa slige Anstalter „fra Barndommen af" og som „med Vemod forlode det Sted, de havde lært at elske som deres Barndoms fredelige Hjem". Thi hvilket Ønske kan vel være tilgiveligere hos Forældre end det, at see Sønnen engang som en hædret, anset, dygtig, maaskee berømt Mand; det er saa forstaaeligt, at selv Moderkjærligheden tilsidst fristes til at bringe det tunge Offer og sige: lad det saa skee, naar Anstalten kan gjøre det.

Er der da virkelig nogen Grund til at vente, at offentlige Opdragelsesanstalter efter deres Natur og med de Virkemidler, der staae til deres Raadighed, skulde kunne give Drengen en **bedre Opdragelse** end Hjemmet eller Familien overhovedet er istand til at yde?

Da Sagen har en saa dyb Betydning og Anskuelserne om dette Spørgsmaal synes at have været lidet drøftede og klarede i den offentlige Bevidsthed, og Vildfarelserne i denne Retning saa at sige rykke ind paa Livet af os, saa have vi følt Trang til at udtale for en større Kreds, hvad vi i det Væsentlige have yttret til Enkelte, der henvendte sig til os.

Lader os først see Sagen fra en mere almindelig

Side. Man beklager jo dog det Barn meest, der mister sine Forældre i en saa tidlig Alder, at det ikke har kjendt Fader eller Moder og ingen Minder kan tage i Arv; vi ansee dog altid Tabet for langt mindre, naar det indtræffer i en Alder, i hvilken Barnet er istand til med Hjertets hele Henrykkelse at kunne sige: Faa er som Fader og Ingen som Moder! Er der blandt de Voxne vel Nogen, der kunde fristes til at bortbytte sine Barndoms minder? Høre de ikke hele Livet igjennem til Hjertets dyrebareste Skatte!

Barnet kan medtage velsignede Minder fra Skolen, fra Samlivet med sine Kammerater og med sine Lærere — Gud give det maatte skee med dem Alle! — men disse Minder have dog selv i de lykkeligste Tilfælde ikke den Inderlighed og ere ikke saaledes helligede, som samtidige Minder fra Hjemmet kunne være. Og naar vi saa esterspore, hvilken Indvirkning disse forskjellige Minder have havt i Selvopdragelsens Tjeneste, saa maa vel Enhver sande, at Minderne fra Hjemmet have havt en større og gavnligere Indflydelse end hvilkesomhelst andre. Dette gjælder jo ikke alene om de saakaldte lykkelige Minder, der ved den rene Glæde, de fremkaldte, og ved det Trylleri, de havde for os, saa ofte gave os en styrkende Vækkelse og Paamin-delse i Retning af det Gode, men det viser sig ogsaa med de Minder, der fremkalde Vemod og Sorg, og som en Hemmelighed gjemmes i Hjertets Inderste. Saa vidunderlig dyb er den barnlige Kjærlighed til For-ældrene, at selv Minder om Hjemmets Brøst og Mangler under Guds Styrelse kunne virke advarende og i høi

Grad blive medvirkende til at give Livet en dybere, alvorligere Retning. Lovens strenge Bud, at Forældres Feil skulle hjem søges paa Børnene i andet og tredje Led, opløses jo til Velsignelse, naar Evangeliet anammes.

Vi kunne ikke see andet, end at det altid vil være et stort Tab for Barnet, naar det skilles fra Hjemmet, inden Hjemmets Paavirkning har været saa stærk, at Minderne have kunnet faae den fornødne Klarhed, Styrke og Inderlighed til i det fremtidige Liv at kunne virke varigt og til Velsignelse. At Barnet ved at holdes længere hjemme maaskee sættes noget tilbage i intellektuel Udvikling og boglig Lærdom, det kan der bødes paa, men at det medtager halvfærdige og kraftesløse Minder fra Hjemmet, er et Tab, som Opdragelsesanstalten ikke ved Noget kan erstatte. Det er vel ikke nødvendigt ved en speciel Sammenligning at eftervise, at Alt, hvad Hjemmet i den Retning kan have som Virkemidler, er langt mere naturligt, alsidigt, sandt og dybt end Alt, hvad en Opdragelsesanstalt ved den meest fuldendte Konst og Dygtighed kan yde. Man behøver jo kun at eftervise de forskjellige Minders Indflydelse paa hele Livet og i Selvopdragelsens Tjeneste for at komme til at sande, at Opdragelsens hele Værk er mere betrygget ved den guddommelige Orden end ved alle de Virkemidler, en Opdragelsesanstalt kan fremstille som Surrogat.

Men det medfører ogsaa i en anden Retning et Tab for Drengen, at han saa tidlig sendes fra Hjemmet, han lærer aldrig tilgavns det fjerde Bud, han lærer

ikke at forstaae, hvorfor der netop til dette Bud fremfor til noget andet er føiet en Velsignelse, og af Alt, hvad Drengen trænger til, er dog vel det at kunne det fjerde Bud det først Fornødne. Man kan dog vel ikke mene, at dette godt kan læres inden det 9de eller 10de Aar; enhver Familie maa jo mere end tilstrækkelig have gjort den Erfaring, at det først er i Overgangsalderen, fra det 10de til det 14de Aar eller saa omtrent, at der spores de store Vanskeligheder, det ofte kan have at indprente den Unge Budet saaledes, at han med Sandhed kan siges at kunne det. I ikke faa Tilfælde er det vel netop Følelsen af, ja Fortvivlelsen over disse Vanskeligheder, der bringe Forældrene til at søge Hjælp hos en Opdragelsesanstalt.

Men kan og vil vel nogen Opdragelsesanstalt paa tage sig det Ansvar at lære en saadan Dreng det fjerde Bud saaledes, som Hjemmet paa det Høitideligste har forpligtet sig til og som Drengens Ret og Trang kræver det? Kan virkelig Nogen troe, at det godt kan læres paa en Opdragelsesanstalt, hvor Forældrenes Villie er magtesløs, hvor Rektorens Villie er den høieste Norm og Forældrenes Indflydelse endnu mere brudt og svag, end den kunde være i Hjemmet.

Vel kan det skee, at Hjemmet paa denne Maade slipper for store Vanskeligheder, og at der kommer en lettende Fred, hvor der før var idelig og trættende Kamp, men hvorledes Drengen saa skal faae Evne til at kunne det fjerde Bud, vil vel være vanskeligt at eftervise.

Er det her paa pegede Synspunkt berettiget, saa

turde deraf vel fremgaae, at det røber en ligefrem Miskjendelse af Barnets Ret og Trang, naar offentlige Opdragelsesanstalter ere saaledes indrettede, at det i Reglen bliver en absolut Nødvendighed for Forældre at skilles fra Barnet i 9 à 10 Aars Alderen, naar de ikke ville forspilde den Mulighed at faae Barnet anbragt der. At „Mange foretrække at anbringe dem der saa tidligt, som Opdragelsesanstalten kun kan tage imod dem, medens Andre beholde dem i Hjemmet til det 13de eller 14de, undertiden til det 15de eller 16de Aar“, vidner vel om, at Anskuelserne langtfra ikke ere tilhørlig klarede; have de „Mange“ Ret, saa gjør de „Andre“ jo Uret imod Barnet eller omvendt.

Det er uforklarligt, at Erfaringen hos nogen Pædagog har kunnet modne den „Overbeviisning, at det som en almindelig Regel er i alle Parters, saavel Forældrenes og Børnenes som Opdragelsesanstaltens, velforstaaede Interesse, at Drengene, naar de overhovedet skulle anbringes paa en Opdragelsesanstalt, skulle optages saa tidligt som muligt.“

Vel er det sandt, at Opdragelsesanstalten vil slippe for adskillige Vanskeligheder, naar den modtager Drengen i en Alder, hvor Alt endnu er saa blødt og bøieligt, at den let kan paatrykke Drengen sit Stempel og lede ham i den Retning, den finder hensigtsmæssig. Der er saa heller ingen stærke Minder, der gjør Modstand og der kunne sætte Drengen istand til at gjøre en dyberegaaende Sammenligning imellem Hjemmet og Opdragelsesanstalten. Han kan langt lettere bringes til at føle sig som hjemme paa Anstalten og blive til-

freds i den Tro, at han faaer al den Kjærlighed, han har naturlig Ret og Trang til, at han nyder Alt, hvad Hjemmet bør og kan yde ham i Retning af Opdragelse, naar han modtager Breve og tilbringer sine Ferier i Hjemmet.

Om Drengen kan være tjent dermed i sit fremtidige Liv og naar han ofte under store Fristelser og Farer skal arbeide paa sin Selvopdragelse og hellig trænger til at styrkes ved Exemplets Magt, er jo en anden Sag. Vel faaer han maaskee Alt at vide, hvad der skeer i Hjemmet, han faaer kjærlige Gaver og besøger Hjemmet hver Ferie med jublende Glæde, men der kan jo dog ikke længere være Tale om, at Drengen lever i og med Familien, at han bæres og gjennemtrænges af Familieaanden. Om ogsaa de Baand, der naturligt binde ham til Hjemmet ikke aldeles overskæres — og dertil er vel Naturens Magt for stærk — saa maae de dog løsnos og blive af en langt mere udvortes Natur. Hjemmets Bestræbelser gaae nu jo væsentlig ud paa at erstatte ham det Tab, man har en hemmelig og ofte ubevidst Følelse af at han lider, ved udvortes Kjærtegn, rigeligere Gaver og større Morskab; der er vel ikke mange Familier, der ville falde paa at opdrage Drengen i Ferierne, de fleste ville vistnok finde, at han har fuld Adkomst til at have det saa godt, som Familien kan gjøre det for ham. Rigtignok opdager Moderens Øie vel tidt, at den gamle Adam er der endnu i al sin Styrke, og tydeligst sees det som oftest ved Slutningen af længere Ferier, men hun nænner ikke at optage den gamle Kemp for Alvor

det er nu jo Opdragelsestalten, der skal gjøre det; man vredes ikke længere i den Grad som før paa Drengen, naar han idelig synder imod det fjerde Bud, men vredes meget mere paa Anstalten, der ikke har avet ham bedre. Her er overalt kun Tale om hvad der maatte være Regel og ikke om enkelte, lykkelige Undtagelser. Drengen har vel heller ikke saa sjelden en instinktmæssig Fornemmelse af, at hans Ret dog i Grunden ikke skeer fyldest, hvad der hyppigt giver sig tilkjende ved en større Fordringsfuldhed ligeoverfor hans Forældre eller Sødskende; men fuldelig vil han dog først komme til at sande, hvad han har tabt ved at maatte undvære Familielivets fulde Paavirkning, naar han selv bliver Familiefader. Da har han en Fornemmelse af at de Normer, hvorefter han er opdraget paa Anstalten, i den huuslige Opdragelse ikke give det Udbytte han dog kunde ønske, men han har ingen klare Minder at raadføre sig med; da den rette Tugtens Aand aldrig har viist sig for ham, er det ham uforklarligt, hvorledes andre, maaskee i alle andre Henseender mindre lykkeligt stillede Familier dog kunne bringe deres Børn til at kunne det fjerde Bud. Der er tilsidst ingen anden Hjælp, end at Drengen ogsaa maa ud af Huset. Saaledes stadfæster det sig atter, at hvor Evangeliets Aand fornægtes, der har Lovens strenge Bud atter Magt.

Ganske anderledes stiller Sagen sig, naar man opsætter til en senere Alder at sende Drengen fra

Hjemmet. „Elever, som optages i en ældre Alder, afslutte sig lettere i sig selv: de føle sig bedre istand til at skøtte sig selv, og netop derfor blive de mere utilgængelige for og fremmede mod deres Lærere. De søge under et roligt Ydre at skjule deres Længsel. Det venlige og hjertelige Forhold, som opstaaer mellem Lærerne og de Disciple, som opvoxte fra Smaa af paa slige Anstalter, bliver her saa let mere et gjensidigt Pligtsforhold end et Velvillies og Hjerteligheds Forhold.” Disse Ord af en Mand, der i en lang Aarrække og med megen Anerkjendelse har virket ved en Opdragelsesanstalt, bestyrke, tvertimod deres Hensigt, vor Anskuelse, at Barnet er langt bedre tjent med at komme hjemmefra i en senere Alder. At „de mange Kammerater, Legepladsen med dens Apparater osv.” ikke længere er nok til at han kan befinde sig vel, at han viser sig tilbageholdende og afventende paa „en Opdragelsesanstalt, hvor han fra Begyndelsen af maaskee ikke kjender et Menneske, og hvad der er nok saa slemt, hvor Ingen kjender ham, hvor Loven leveres ham som det strenge og kolde Bud, som han har at holde sig efterrettelig”, er vel saare naturligt og turde vel vidne om, at han hidtil har staaet under „Opdragelsens Lov og Evangelium”. Hjemmet maa jo være glad ved, at det dog har kunnet medgive Sønnen Indtryk, som ikke kunne udslettes, at det vedblivende boer i hans Hjerte, og at Alt i Hjemmet staaer i levende Erindring hos ham. Den ældre Elevs dybere Sympathier og Hengivenhed kan ikke længere vindes ved Ord, ved udvortes Væsen og Foranstaltninger; han

kræver en lang Række af talende Kjendsgjæringer, inden han aabner sit Hjerte og giver det hen. Hvorledes skulde det ogsaa vel være tænkeligt, at en saadan Dreng, der har Hjemmets opofrende, utrættelige og selvfornægtende Kjærlighed som en dobbelt lykkelig Erindring, da han nu er skilt fra Hjemmet, naturligt kunde stille sig anderledes end ovenfor er antydnet.

Vi kunne ikke see rettere end at ogsaa Opdragelsesanstalten maa være glad og langt mere beroliget ved at modtage sine Elever i en saadan Alder end i en langt tidligere. Med Hensyn til den egentlige Opdragelse, da have disse Drengene i det Væsentlige jo faaet, hvad Opdragelsen kan give og hvad Opdragelsesanstalten efter Beskaffenheden og Begrænsningen af sine Virkemidler jo netop ikke kan give dem; de kunne nøies med, at „Opdragelsesanstalten med sin hele Skik og Orden kun kan virke regulerende, modererende og affilende paa Eleven”. Opdragelsesanstalten kan ved en saadan Elev jo lægge hele Tyngdepunktet paa Underviisningen og med al Kraft arbeide hen paa, at Eleven faaer Lyst til og et virkeligt aandeligt Udbytte af denne sin Gjærning, faaer Udholdenhed og Evne til at beseire Vanskeligheder; det daglige, afsluttede Samliv, „den Omstændighed, at Disciplene boe Dør om Dør med deres Lærere”, hos hvem de kunne søge og finde al den Hjælp og Veiledning, de behøve, at Alt er indrettet ene og alene efter Disciplenes Tarv og alene beregnet paa dem”, ere Omstændigheder, der vistnok kunne benyttes til Bedste for Eleven.

Men uden Fare er dog Forholdet heller ikke i

denne Alder. Den huuslige Opdragelse har jo, som vi vel Alle maae bekjende, sine Brøst og Mangler, og det er vel ikke saa sjelden, at disse ældre Drenges „medbringe Vaner og Tilbøieligheder, som Opdragelsesanstalten slet ikke kan indlade sig paa” og som ofte vidne om væsentlige Mangler ved Hjemmets Opdragelse. Her vil det nu vise sig, om Anstalten erkjender og begrænder sin Opgave rigtig, om Alt virkelig ene og alene er indrettet efter Elevernes Tarv, altsaa ogsaa den Maade, paa hvilken man søger at faae disse Vaner og Tilbøieligheder fjernede. Der udfordres i saa Henseende fra Lærernes Side stor Varsomhed og en usædvanlig stærk Respekt for Familielivets Hellighed, naar Elevens Pietet for sine Forældre ikke skal saares. Alt, hvad der gaaer ud paa at sætte Hjemmet i Skygge, at fremhæve Anstaltens Fortrin ligeoverfor Hjemmets Mangler, Alt hvad der lader en saadan Elev høre, at han i Hjemmet er bleven forkjelet, ikke vænnet til Orden o. s. v. og at der nu egentlig først skal sættes Skik paa ham, vil ikke virke til det Gode men til det Onde.

At der fra Opdragelsesanstalten ofte klages over, at alvorlige Brud paa Disciplin og god Orden i Reglen hidrøre fra saadanne Drenges, som ere optagne i en ældre Alder, og at den generende Tvang, hvortil de ikke have været vant, let fører til, at de betragte Stiftelsen og deres Foresatte med skjæve Øine og den Time, da de drage fra Anstalten, som en Befrielsesstund, kan ligesaa ofte have sin Grund i væsentlige Mangler og Feil ved Anstalten, som i en utilgængelig

og misdannet Karakter hos Drengen. Opdragelsesanstaltens Historie viser jo desværre mange Anstalter, hvor den slette Aand og den Sædernes Fordærvelse, der fandtes iblandt Disciplene, netop udgik ovenfra og ene havde sin Grund i, at der manglede Forstand paa Drengens naturen og paa en sund, naturlig Udvikling hos Drengen, at der hos de Styrende savnedes indre Kaldelse og den rette Kjærlighed til Gjerningen, der ene kan give Kraft og Udholdenbed og skabe den gode Tugtens Aand, uden hvilken slige Anstalter ligefrem virke til Fordærvelse.

Enhver, der har med Ungdommen at gjøre, vil sikkert have rigelig Leilighed til at sande, at der gives Karakterer, der paa et vist Udviklingstrin i meget høi Grad gjøre Fordring paa Kraft, Aarvaagenhed og Kjærlighed; og enhver Opdragelsesanstalt vil vistnok villig indrømme, at det ofte kan have sine store Vanskeligheder at skaffe de Betingelser tilstede, der i det Væsentlige kunne beseire disse Vanskeligheder. Et eneste uheldigt Valg af Styrende er jo istand til at forøge Vanskeligheden, ja knække Anstaltens bedste Blomster og bortjage den gode Aand, paa hvilken der saa længe er pleiet. Og er den først borte, saa er det for den, der skal afløse den Uduelige, ofte saare vanskeligt igjen at lokke den til Stedet. Dog de Farer, der i saa Henseende kunne paapeges, have jo udelukkende deres Grund i konkrete og temporære Forhold og tabe for vor Betragtning meget i deres Betydning, da det vel kan forudsættes, at Forældre ikke ville gjøre et for deres Børn saa betydningsfuldt og for dem selv saa

ansvarsfuldt Valg, uden at de i Forveien nøie have undersøgt de konkrete Forhold og tilbørlig have forvissat sig om, at de væsentlige Betingelser for en heldbringende Virksomhed virkelig ere tilstede.

Men da vi her kun betragte Sagen fra en almindelig Side og forudsætte, at Opdragelsesanstalten har begrændset sig rigtig og sat sig i det rette tjenende Forhold til Eleven og Hjemmet og for fuld Alvor og med al mulig Selvfornægtelse arbejder hen paa at styrke de Baand, der binde Eleven til Hjemmet, at alle de forskjellige Kræfter findes, til hvilke en saadan Anstalt trænger, for at dens Gjerning kan blive fyldig og komme til at omfatte Alle, og at der er den beherskende, aarvaagne Aand, der kan give alle Bestræbelser Enhed, Fæsthed, Inderlighed og Bevidsthed om det fælles Ansvar, saa indrømme vi gjerne, at det for Drengene, der først komme til en saadan Anstalt i en senere Alder, stiller sig ganske anderledes og langt mindre farligt end for dem, der sendes derhen i en tidligere Alder. Da er der Grund til at vente, at slige Anstalter paa en god Maade kunne supplere Familielivets Paa-virkning, ligesom lægge en god Bro fra Familielivet til det offentlige Liv, i hvilket Drengen om kort Tid under egen Kontrol og eget Ansvar skal færdes. Slige Anstalter kunne for mange Familier tilbyde en nem Maade til saa at sige at vænne Drengen fra og at modne Ynglingen. Det kan altid være ganske bekvemt, at der i et Land findes Anstalter, der tilbyde en saadan Nemhed.

Lader os endnu see Sagen fra Forældrenes Standpunkt, og kaste Øiet paa den Fare, det let kan medføre for dem selv, naar de sende Drengen saa tidligt hjemmefra.

At det kan være et saare vanskeligt Hverv at opdrage sine Børn godt, den Erfaring gjøres jo ofte, og der gives vel mangt et Hjerte, der inderligt bekymres og nedbøies i denne Retning og dybt føler, at der med den høieste Glæde ogsaa tillige fulgte et Ansvar, der ofte er tungt at bære.

Men hvad er det da egentlig, der i Opdragelsesværket volder saa mange og store Vanskeligheder, og som ofte gjør alle vore Bestræbelser magtesløse? Er da den barnlige Natur saa ond af Naturen, saa vanskelig at bøie og lede og saa uimodtagelig for Kjærlighedens Paavirkninger, at man altid deraf kan udlede og forklare alle Vanskeligheder? Nei! vi maae vistnok i de fleste Tilfælde vende os til en anden Side, naar vi ville have den sande Grund at vide, vi maae gaae til os selv. Medens vi ere bekymrede over det Onde, vi see fremspire hos Barnet, og medens vi søge Veiledning og Bistand for at kvæle det Onde, straffe og atter straffe for at lede det unge Gemyt i det rette Spor, og medens Alt dette er forgjæves, og vi i vor Fortvivlelse speide omkring for at opdage, fra hvilken Side da Forførelsen kan komme, oversee vi saa tidt, at Roden til den onde Frugt, vi see hos Barnet, ligger hos os selv. Vi glemme for tidt, at Opdragelsens Kraft og Velsignelse væsentlig ligger i Exemplet, Hjemmet fremstiller for Barnet. De smukkeste Ord og de meest

velstiledede Formaninger fra Hjemmets Side ere krafteløse, naar de ikke ere et sandt Vidnesbyrd om et tilsvarende indre Liv, og naar de Kjendsgjæringer, Familielivet fremfører for Barnet, ikke i deres inderste Rod staae i Samklang dermed. Den tause Opdragelse kan virke ganske fortræffeligt, naar der blot er Kjendsgjæringer der tale. Selv vi Voxne bøie os jo for Kjendsgjærningens Magt; Ord kunne beseires ved Ord, Lærdom ved større Lærdom, Vid ved større Vid, men hvad have vi at sætte imod en klar Kjendsgjærning, hvormed beseires den?

Erkjendes det allerede ved den første Underviisning som en berettiget Fordring, at den maa være anskuelig, naar den skal bidrage til at vække Barnets indre Liv og Udvikling, saa er det dog vel ved Opdragelsen ikke mindre nødvendigt, at den maa være anskuelig, naar den sædelige Karakter skal grundlægges ved den. Den Pødekvis, Opdragelsen skal sætte i Barnehjertet, tages ikke af Videnskabernes Ordbog, men af Forældrenes Hjerte; der maa den have faaet kraftig og god Næring, naar den skal slaae god Rod i Barnets Hjerte og faae en velsignet Væxt. Børneopdragelsens store Værk kræver til en heldig Fremgang som en absolut Betingelse Selvopdragelse. Deri ligger den store Vanskelighed, at vi i Sandhed maae være hvad vi ville have vore Børn til at blive, og at vi saa ofte blive nødsagede til for Alvor at tage fat paa os selv. Hvor ofte see vi ikke hos vore Børn som i et Speil vor egen hele Skrøbelighed, hvor mangen Gang blive vi ikke ydmygede ved hos dem at opdage frodige

Spirer til de Feil, vi ere saa nænsomme ved hos os selv. Sandelig, Vanskelighederne kunne nok blive saa store, Ansvarret saa tungt, at vi vel kunne fristes til at befrie os derfra og at overdrage til Andre at fuldføre det Arbeide, der gjør os saa megen Uro og Bekymring.

Men Tabet, der voldes ved at vi give efter for denne Fristelse, rammer ikke alene Barnet, men ogsaa os selv. Ogsaa vi lide Skade paa vor Sjæl ved, at vi med Hensyn til vor egen Opdragelse skyde den rige og kraftige Hjælp fra os, vi ville kunne finde i vor Kjærlighed til vore Børn. Hvor mangen en Fader og Moder bekjender ikke med Glæde, at deres egen Opdragelse først kom i det rette Spor og fik den rette Alvor og Inderlighed ved det, de lærte ret at see, føle og angre ved Hjælp af den Gjerning, Kjærligheden saa mægtig drev dem til at fuldføre. Er der vel Nogen, der fortryder i denne Kjærlighedens Tjeneste at have kæmpet den ofte svære Kamp; er der ikke givet en usigelig rig Erstatning for de Ofre, der maatte bringes i Retning af selskabelige Glæder og Adspredelser, af Skrøbeligheder og Tilbøieligheder! Enhver er at beklage, der frivillig giver Afkald paa de ufortabelige Goder, der kan vindes i Børneopdragelsens Tjeneste, der foretrækker den udvortes og overfladiske Ro og Fred, der kan have ved at være fritagen for dens Besværligheder, for den Fred, der kun kan vindes ved idelig ærlig Kamp og Stræben, for at fremme Guds Rige hos de Smaa og derved hos os selv.

Men hvor skulde vi kunne give et saadant Exempel, der kan være værdigt til at fremstilles for Bør-

nene, vil mangen en Fader og Moder sige, der føler, hvor svag Troen og hvor skrøbelig al Gjerning er, og som har fuld Bevidsthed om, at der med den høieste Glæde ogsaa fulgte det tungeste Ansvar.

Ingen har vel Grund til at hovmode sig og sige: jeg kan det; vi maae jo Alle ydmygt bekjende, at vi netop her saa haardt trænge til Guds Naade og hjælpende Styrelse. Der gives jo kun eet Exempel, der er fuldkomment, og eet Liv, der var uden Synd.

Men netop i denne Ydmyghed skal vor Styrke og Frelse ligge. Have vi først faaet den Bevidsthed, at vi af egen Kraft og Kløgt ikke kunne give, hvad Barnet trænger til, at Gud ene kan og maa hjælpe os her, saa ere vi ved den rette Kilde, saa ere vi paa den rette Vei. Om ogsaa den Gjerning, vi saa kunne fuldføre og fremstille for Børnene, synes os ligesaa ringe som Enkens Skjærv, den vil faae Velsignelse af Guds Naade og Kraft ved hans faderlige Styrelse. Lader os vel huske paa, at intet Menneske kan frelse et andet, at der kun gives een Frelser. Ere vi ydmyge nok til at give Gud al Magt, og troe vi paa, at det ene fuldkomne Exempel, vi have, ogsaa hos Børnene kan dække vor Skrøbelighed og give dem Alt hvad de trænge til, saa vil ogsaa vor forkrænkelige Gjerning hos Børnene virke til Velsignelse. Søge vi kun selv for Alvor Veien til Korset, saa vil ogsaa vor Gjerning, om den end er svag og skrøbelig, dog for Barnet være en stor Hjælp til at søge den Haand, der ene med Sikkerhed kan lede og beskytte.

Gud velsigner ethvert Hjem, hvor Kjærligheden er

sand og stærk nok til at kæmpe den svære Strid for Børnenes Skyld!

Naar vi i det Foregaaende have udtalt, at det hunde være ganske nemt for mange Forældre, der leve under særlige Forhold, at der gives offentlige Opdragelsesanstalter, hvor de kunne anbringe deres Børn, saa skete det med to væsentlige Reservationer; den første var, at slige Anstalter først benyttes for Drengene i en Alder, hvor Familielivet tilbørligt har gjort sin Gjerning hos Drengen, og den anden, at der ikke fandtes væsentlige Mangler paa Anstalten. Den første Reservation have vi i det Foregaaende efter Evne søgt at belyse saa meget, at vi maa ansee den for derved tilstrækkelig begrundet; med Hensyn til den anden troe vi det nødvendigt endnu at berøre et enkelt Punkt, i hvilket vor Opfattelse om det Væsentlige ikke synes at staae i Samklang med den Opfattelse, der giver sig tilkjende i de faktiske Forhold. Efter vor inderste Overbeviisning vilde den Omstændighed, at en Opdragelsesanstalt var indrettet saaledes, at Eleverne paa slige Anstalter var „udenfor al Paavirkning af Familielivet og navnlig var udelukket fra al kvindelig Omgang” være af en saadan Vægt, at den med Hensyn til mindre Drengene absolut maatte bryde Staven over den, og at den selv med Hensyn til større Drengene vilde være en saa væsentlig Mangel, at vi paa det bestemteste vilde foretrække at anbringe Drengen i en Familie paa et Sted, hvor der tillige kunde have en

forsvarlig god Underviisning. Denne Mangel taber intet af sin Betydning, om ogsaa „Opdragelsesanstalten aabent vedgaaer, at her er en virkelig Mangel” og der er efter Sagens Natur Intel, hvorved den kan bøde derpaa. Det Mod, den Raskhed og Snarraadighed, der i det eiendommelige Liv paa slige Stiftelser kan vindes, er ikke alene ofte af tvivlsomt Værd, og kan i hvert Tilfælde ikke give Erstatning for det, der tabes ved Savnet af Familielivet. En Opdragelsesanstalt uden kvindelig Medvirkning, et pædagogisk Jomsborg, kan ikke svare til sin Bestemmelse, og røber en Miskjendelse af, hvad den mandlige Kraft ene kan udrette, og en Undervurdering af Kvindens særegne Betydning i hele Opdragelsesværket.

Hvad der beroliger og glæder os saa meget i vor Skolevirksomhed, det er den Omstændighed, at vi efter Dagens Gjerning kunne sende Børnene til et Hjem, og at ogsaa de fremmede Børn staae under Familielivets Indflydelse. Vi troe at kunne danne os et Begreb om, hvorvidt den mandlige Indvirkning med Troskab kan naae, men det staaer ogsaa klart for os, at der gives væsentlige Sider i Opdragelsen, der ligge udenfor Mandens Omraade, og som ene Familielivet kan tage sig af. En Opdragelse uden Kvindens stadige Medvirkning er en Sommer uden den fornødne Varme. Vel viser der sig Blomster og modnes Frugter, men Gartneren seer dog med Bekymring paa det næste Aar, thi, siger han, Veddet modnes ikke, og Træet faaer langt ringere Evne til at bære Frugt næste Aar. En Opdragelse uden

kvindelig Medvirkning vil altid vise sig i sin Mangelfuldhed, naar Selvopdragelsesværket skal begynde.

Naar vi synge til Kvindens Priis, naar vi ved festlige Leiligheder forherlige hendes Værd, hvad er det saa, der bringer os i Begeistring og lægger Ordet paa vore Læber? Hvad andet er det vel, end en dyb Bevidsthed om Kvindens eiendommelige Værd og Betydning for Samfundslivet, for Familielivet og særlig for Opdragelsen. Historien viser dog vel tydeligt nok, at Sæderne blive raae hos et Folk, naar den kvindelige Indflydelse ikke kommer til sin Ret; Huuslivet bliver jo uden Hygge og taber den rette Inderlighed og Gemtylighed, naar det ikke gennemstrømmes og styres af den kvindelige Aand.

Man maa aldrig have erfaret, hvad kun en Kvinde kan udrette, naar man i den praktiske Opdragelse ikke regner paa hendes Medvirkning, men mener nok at kunne undvære hendes Hjælp. Lad en Opdragelsesanstalt være nok saa fuldkommen indrettet i alle Retninger, besjælet af den bedste Aand, den mangler dog sin væsentligste Støtte, naar den i sin Gjerning ikke hjælpes af den kvindelige Kjærlighed, Troskab. Omhyggelighed og Udholdenhed. Hvem skal tage sig af den store Mængde Smaating, der ene ligger for Kvindens Detailsands og ene kan varetages af Kvindens utrættelige Udholdenhed, og hvis omhyggelige Pleie har saa overordentlig stor Betydning i Opdragelsen. En dannet Kvindes Tilstedeværelse udøver allerede i og for sig en særlig god Virkning paa den Kreds, i hvilken hun færdes. Hvad det mandlige Øie ikke kan

opdage og Mandens Kraft ikke kan bøie, det sees og beseires saa tidt af den kvindelige Mildhed; hvor den mandlige Storslagenhed ofte er hjælpeløs, der finder den kvindelige Kjærlighed ofte let paa Raad. Naar en eller anden af Anstaltens mandlige Personale har erhvervet sig Navn af Børnenes Moder, saa tyder denne Betegnelse vel netop hen paa Anstaltens Trang; der ligger deri meget mere en fin Ironi end et Vidnesbyrd om, at Trangen er afhjulpen. En kvindagtig Mand er et ligesaa stort Vrangbillede af en Kvinde som en mandhaftig Kvinde af en Mand.

En Sygeseng uden kvindelig Pleie, et Bord uden en Kvinde, der retter an, og en kvindelig Aand, der krydrer Maden, selskabelige Glæder uden det formildende og forædlende Skjær, Kvindens Tilstedeværelse og Deeltagelse udbreder: hvorlidet tilfredsstillende!

Opdrageren kan paa et vist Udviklingstrin til en vis Grad vel erstatte Faderen, men aldrig Moderen, det kan kun tilnærmelsesviis skee af en Kvinde.

Lader os da give Barnet, hvad Barnets er, ved at vi overalt i Opdragelsen give Kvinden den Indflydelse, Naturen saa ypperlig har udrustet og saa synlig bestemt hende til.